

II. STATUTUM DE DISCEDENTIBUS EX BELLO^a

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, ^bmagnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres^b. Communi^c omnium subditorum nostrorum regni nostri, ad expeditionem ^dbellicam generalem^d obligatorum, consensu statuimus et ordinamus, quod omnes subditi nostri, sive hi^e, qui personaliter ad expeditionem bellicam modernam transiverunt, sive pro se servitores vel alias^f mercenarios milites contra hostem nostrum^g magistrum Prussiae expediverunt, a die Praesentationis sanctissimae Mariae Virginis, dominae et patronae, proxime elapso [21 XI 1520], per quatuor continuas et integras septimanas immediate se sequentes debent in castris nostris secundum mandatum et gubernationem magnifici Nicolai de Dambrowicza castellani Cracoviensis et regni nostri exercituum capitanei campestraliter belligerare. Qui vero secus facere, vel ex castris et exercitibus nostris non expiratis quatuor hebdomadis praefatis discedere ausus fuerit, extunc talis, si personaliter discesserit, bona sua iure bellico amittat. Si vero alicuius vel aliquorum servitores vel mercenarii similiter tempus praefatum a servitio bellico non expleverint, extunc domini eorum bona sua amittant, vel se iuramento expurgabunt, quod non dederunt occasionem, consilium vel consensum suis servitoribus vel mercenariis, quod non expleto tempore praefixo discesserunt a servitio bellico; quo facto bona sua integre obtinebunt, sed nihilominus suum servitorem vel mercenarium transgressorem omni^h diligentia perquiret et citabit ad officium loci capitaneusⁱ, et talis quilibet velut hostis patriae capi, detineri et honore ac bona fama privari debet; et exnunc per huiusmodi ^jconstitutionem nostram^j quemlibet transgressorem infamem et velut hostem patriae puniendum declaramus.

Harum, quibus sigillum nostrum est subimpressum, testimonio litterarum. Datum Bidgostiae, feria quinta in crastino Praesentationis [sanctissimae Mariae Virginis]^k anno Domini MDXX [22 XI 1520], regni nostri XIII^l-o^l.

^a Tytuł tego tekstu pochodzi z MK₁, t. 37, k. 86v. W rękopisie B. Czart. w Krakowie, nr 1771, s. 5, tytuł ten brzmi: Statutum Bidgostiae editum de discedentibus ex bello. Taki sam tytuł figuruje w rękopisie z Uppsali, B. Upp., nr H 182, k. 24v.

^{b-b} W B. Czart. i B. Upp. zastąpiono skrótami etc. Statut ten składa się zasadniczo z dwu aktów: właściwego tekstu statutu bydgoskiego, ujętego w formie transumptu i drugiego, nieco późniejszego, który go transumuje. Z tego drugiego aktu nie dochowała się część końcowa, opuszczona w obydwu prywatnych odpisach, B. Czart. i B. Upp. (tekst MK₁, jak już zaznaczono w uwagach wstępnych, przypis 5, jest w ogóle niekompletny). Wszystkie trzy rękopisy zawierają jednak formułę początkową aktu transumującego, pomieszczoną po tytule królewskim w formie mandatu, adresowanego do nie wymienionego z imienia dostojnika, treści następującej. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis et singulis, harum notitiarum habituris. Non debitamus quod [quin, MK₁] Sinceritas Tua recordatur constitutionis et publici edicti super hac moderna expeditione bellica facti [facta, B. Czart. i B. Upp.], de qua etsi nemo ad hanc ipsam expeditionem missus ignorat, tamen ne aliquam crassam ignorantiam praetendant, eandem constitutionem et publicum edictum per proclamationem praedictam publicam in castris et exercitibus nostris publicari [publicare, MK₁] mandet. Cuius tenor est talis.

^c communium MK₁, B. Czart., B. Upp.

^{d-d} generalem bellicam B. Czart., B. Upp.

^e ii B. Czart., B. Upp.

^f alios B. Czart., B. Upp.

^g W tym miejscu, z powodu wydarcia karty, urywa się tekst MK₁.

^h omnium B. Czart., B. Upp.

ⁱ capitanealis B. Upp.

^{j-j} constitutionis nostrae B. Czart., B. Upp.

^k Jest to uzupełnienie dokonane przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 239, s. 587). Kalendarz chrześcijański zna bowiem dwa święta Prezentacji: Prezentację Jezusa w świątyni (2 II) i Prezentację N.P. Marii (21 XI). Pierwsze święto nie wchodzi w grę, gdyż król w owym czasie nie przebywał już w Bydgoszczy, lecz w Toruniu; nadto datę określono jako feria quinta in crastino Praesentationis, czyli „nazajutrz po prezentacji Jezusa” (3 II), co w 1521 r. wypadłoby w czwartek, a nie w piątek (feria quinta).

^l W B. Upp. podano tu prawidłowo: regni nostri XIII^l. Natomiast w B. Czart. – niewątpliwie omyłkowo – regni nostri XXIII^l; nie miałyby to sensu, gdyż w 1530 r. ani nie toczyła się wojna z Zakonem, ani król nie przebywał w Bydgoszczy.